

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1875

Ltin

1724

1999

43939-4.2.

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ԾԱՌԱՅ

ԱՆՏՈՆ ՊԵՏՐՈՍ Թ.

ՊԱՏՐԻԱՐԷ ՏԱՆՆ ԿԻՒԼԿԻՈՑ

ՊԱԹՈՂԻԿՈՍ ՀԱՅՈՑ ՈՒՂՂԱՓԵԱԹԱՅ

ՀԱՏԱՏԵԱԼ Ի ՍՈՒՐԲ ԳԱՀԷՆ ՀՈՌՎՄԱՅ

ՊԱՏՐԻԱՐԷ ԵՂԵՐՑ ՄԵՐՈՑ ԱՐՀ. ԳԵՐ. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ
ԵՊԱՎԳՊՈՍԱՅ ԵՒ ՍԻՐԵՅԵԱԼ ԳՈՐԾԱԿՑԱՅՆ ՅՅ. ՔԱՀԱՆԱՅՈՑ
ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՆԵՐ ՈՐԴԻՈՑ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՈՑ
ՊԱՏՐԻԱՐԷՔՈՒԹԵԱՆՍ ԿԻՒԼԿԻՈՑ.
ՈՂՋՈՑՆ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՆԵՆ Գ ՕՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆ

421

Ընդհանուր սուրբ ուղղափառ Եկեղեցին, Պատուա-
կան Եղբայր եւ Սիրելի՛ ժողովուրդ, մյս տարի բովանդակ
աշխարհքիս վրայ ի շնորհաց մեր Ս. Հօրն եւ Հովուապետին
Պիոս Թ. քահանայապետին, Յօրեղեան հանդէս կատարելու
հրահրուած է, որն որ Սուրբ տարի կանուանուի, վասն զի
քառութեան եւ թողութեան տարի է, տարի աղատութեան
եւ հաշտութեան: Հին օրինաց մէջ՝ ամենախնամն Աստուած
պատուիրած էր, որ Խորայեղացիք յիսուն տարի անգամ մը
Յօրեղեան կատարեն, զորն որ քահանայք յառաջագոյն փո-
ղերու հնչմամբ կը հրատարակէին, որով ժողովուրդը նոյն
տարի աշխարհային գործքերէ հանդարտելով՝ աստուած-
պաշտութեան կը զբաղէր, յափշտակուած կարուածներն
եւ կը դառնային, գերիներն իրենց աղատութիւնը կը ստա-
նային, խաղաղութիւն ու հանգարտութիւն կը տիրէր, հա-
տուցման եւ հաշտութեան ժամանակ էր, եւ այնպէս իւրա-
քանչիւր որ ամէն կերպով կը ջանար որ սուրբ տարւոյն
բարիքներն ու երախտիքը վայելէր, առնիցէք բարբա-
ռով փողջ յամենայն երկրին ձերում: Ի սրբեսիք զամն

Y1724-60x
28. 1729

28125-62 9-

յիսներորդ տարւոյն. եւ քարոզեսցի թողութիւն ի վերայ երկրին՝ ամենայն բնակչաց նորա. զի տարի թողութեան եղեցի ձեզ այն ազգեցութիւն» (ՂԵԻ. ԻԵ):

Յայտնի է՝ որ Հին օրէնքին կարգադրութիւնները, նոր օրինաց հաւատացեալներուն համար Աստուծոյ պատրաստած շնորհքներուն եւ բարիքներուն ստուերն ու օրինակն էին. «Այն ամենայն օրինակաւ անցանէր ընդ նոսա. բայց գրեցաւ վասն մերոյ խրատու» (Ա. ԿԻԲ. Ժ. 11): Որով կ'իմացուի, թէ Խորայեւացոց Յոբելեան տարին ալ մեղաց թողութիւնը կը նշանակէր, զորն որ Քրիստոս Տէրն մեր՝ նոր օրինաց Հիմնադիրը, իր հաւատացեալներուն շնորհաց իւր անդին արեամբն ու արդիւնքներովը, որով համօրէն մարդկային ազգը հաշտեցուց երկնաւոր Հօրը հետ, եւ ամենայն մարդկարող եղաւ մեղաց պատճառաւ կորսընցուցած յաւիտենական կենաց իրաւունքը նորէն ստանալ եւ հոգեւոր բարիքներն ու շնորհաց ներողութիւնները վայելել: Եւ որպէս զի հաւատացեալներն ամէն ժամանակ կարող ըլլան տոյն հոգեւոր բարիքներն առատապէս վայելել, Քրիստոս Տէրն մեր կարեւոր իշխանութիւնները շնորհաց իր Եկեղեցւոյն, եւ յանձնեց անոր միանգամայն աստուածային արդեանց գանձը, որ իւր պաշտօնէից ձեռքով եւ խորհրդոց մատակարարութեամբ հաւատացելոց բաշխէ: «Այսպէս համարեցին զմեզ մարդիկ՝ իբրեւ զպաշտօնեայս Քրիստոսի եւ հազարապետս խորհրդոցն Աստուծոյ (Ա. ԿԻԲ. Գ. 1):

Եկեղեցւոյ առաջին դարերէն սկսելով՝ քրիստոնէայք որչափ որ արիւնհասեղ հալածանքները թոյլ կու տային, այլ եւ այլ եղանակներով կը ջանային նոյն շնորհաց մասնակից ըլլալ՝ կարեւոր եղած պայմանները գործադրելով: Այսպէս թէ Արեւելեան եւ թէ Արեւմտեան Եկեղեցեաց հին սովորութեանց համեմատ, ապաշխարողաց նկատմամբ սահմանուած էին կանոնական կարգադրութիւններ՝ յանցանաց քաւութեան եւ պատժոց հատուցման համար. այսպէս եւ Հայրապետք Եկեղեցեաց՝ տաճարներու հանդիսական օժման եւ անոնց տարեդարձին տօնախմբութեանց ատեն, ուր գաւառներէ խուռն բազմութիւն քրիստոնէից կը ժողվէր, նոյն հանդէսներն աւելի օգտաւէտ ընելու համար՝ ժողովրդեան մասնաւոր աղօթքներ, բարեպաշտական գործքեր եւ այլ եւ այլ ապաշխարանքներ կ'առաջարկէին, որպէս զի իրենց կա-

նոնական ապաշխարանքներուն գոնէ մէկ մասը կատարելով, յանցանաց ներում եւ մեղքերնուն քաւութիւն ու թողութիւն կարող ըլլան ընդունիլ:

Եւրբ որ Եկեղեցւոյ աւելի հանգարտ ժամանակներն յաջորդեցին, սրբազան Քահանայապետները հոգ տարին, որ այսպիսի կանոնական ապաշխարանքներուն հանգամանքները բարեկարգեն. ուստի եւ հաւատացելոց աւելի արդիւնաւոր եւ օգտակար ընելու համար՝ Յոբելեան սուրբ տարին կարգադրեցին: Իսկզբան ամէն հարիւր տարի մէյ մը Յոբելեան ներողութիւն կը շնորհուէր. ետքէն նոյն սրբազան Քահանայապետներն ատեն ատեն ժամանակը կարճեցուցին, եւ վերջապէս քսանուհինգ տարի մէյ մը Յոբելեան սուրբ տարին հանդիսապէս կատարելու որոշեցին, բովանդակ աշխարհքիս հաւատացելոց՝ Քրիստոսի անդին արդեանց գանձը բանալով:

Այսպէս մեր Սրբազան Քահանայապետն ալ՝ սցս քսանուհինգերորդ տարին նոյն Յոբելեանն արտաքոյ կարգի շնորհմամբ ընդհանուր ամենայն հաւատացելոց մի եւ նոյն ժամանակ համօրէն աշխարհքիս ուղղափառներուն հրատարակելու բարեհաճեցաւ իւր Քահանայապետական կոնդակով, զոր տուաւ Գեկեմբերի 24ին 1874, որպէս զի աս սուրբ տարւոյս արդիւնքներն ու բարիքներն ամէնքն ալ վայելեն: «Ահաւասիկ ժամանակ ընդունելի. ահա օր փրկութեան» (Բ. ԿԻԲ. Զ. 2): Զանանք ուրեմն, Միրելիք, օգտաւէտ ընելու մեղի այսպիսի շնորհալի եւ փրկարար ժամանակ մը: «Աղաչեմք, մի ընդունայն զշնորհան Աստուծոյ ընդունել ձեզ» (ԱԻԳ): Բազումնորմ Փրկիչն մեր՝ մանաւանդ այսպիսի բարեպատեհ ժամանակ մեր աղաչանքները, մեր խնդիրներն իր անբաւ մարդասիրութեամբն ընդունելու, մեզի օգնելու, մեր պիտոյքը հոգալու խոստացեր է: «Ի ժամանակի ընդունելութեան, ասէ, լուսյ քեզ, եւ յաւուր փրկութեան օգնեցի քեզ» (ԱԻԳ): Գիտէք ամէնքնիդ ալ, Միրելիք, թէ ժամանակնիս որչափ վշտալի եւ ցաւալի է. եւ թէ բովանդակ աշխարհքիս վրայ սուրբ ուղղափառ Եկեղեցին որպիսի թշուառ տառապանքներ կը կրէ. կարծէք թէ Պօղոս Առաքելոյն նկարագրած այն դառն ժամանակներուն հանդիպեր ենք: Յաւալի բայց առանց օգտի չէ, թէ յիշենք Ս. Առաքելոյն խօսքերը, որով կ'ողբայ թէ ինչպէս այն ատեններն

ալ Եկեղեցին պէսպէս չարակրութեանց եւ անհնարին վըշտաց մէջ կը տառապէր: Կ'ողբայ Առաքեալը՝ որ Աստուծոյ պատուոյն նուիրուած սուրբ պաշտօնն աղատ չէ, մանաւանդ թէ անոր դէմ տեսակ տեսակ անկարգութիւններ եւ նախատինքներ կ'ըլլան: Քրիստոսի պաշտօնեաներն անարգեալ եւ նեղեալ էին. հաւատացեալներն ընկճեալ եւ հովիւներէն զրկեալ, պաշտօնեայք եւ հաւատացեալք բանտերու, արտօրանքներու այլ եւ այլ վտանգերու մէջ կը չարչարուէին. «Ի նեղութիւնս, ի վիշտս, ի չարչարանս, ի գանս, ի բանս, ի խոփութիւնս, յաշխատութիւնս», (Բ. Կոր. Զ.): Այսու ամենայնիւ այսչափ թշուառութիւններուն մէջ՝ Առաքեալը կը մխիթարուի եւ կը քաջալերուի. «Յամենայնի նեղեալք՝ այլ ոչ նուազեալք, կարօտեալք՝ այլ ոչ տարակուսեալք, հալածեալք՝ այլ ոչ լքեալք, չարչարեալք՝ այլ ոչ սատակեալք (Բ. Կոր. Գ.): Աստուծոյ շնորհիւր՝ ամէնքն ալ զուարթ եւ համբերող եւ ուրախ էին ի Տէր. «Համբերութեամբ բաղմաւ, փառօք եւ գովութեամբ եւ հանապաղ ուրախք»: Այսպէս նաեւ ամէնքն ալ քաջասիրտ եւ հաստատուն «ի բանս ճշմարտութեան, ի զօրութեան Աստուծոյ», վստահ էին իրենց արդարութեան վրայ, լի՛ յուսով աստուածային յաջողութեան. «վասն զինուն արդարութեան, որ ընդ աշմէն եւ ընդ ահեկէն է», իրենց վերջին չքաւորութեան մէջն ալ՝ ուրիշներու ձեռնտու կ'ըլլային. «Իբրեւ տնանկը, եւ զբազումս մեծացուցանեմք. իբրեւ ոչինչ ունիցիմք, եւ զամենայնինչ ունիմք (Բ. Կոր. Զ.):»:

Այս էր Առաքելոյն ժամանակը քրիստոնէից թշուառ վիճակը: Բայց աստուածային նախախնամութեան վստահ ըլլալով՝ զուարթ սրտիւ ամենախնամ Տեառն արգար հատուցմամբ կը պարծենար, որ հալածանաց եւ նեղութեանց մէջ կը գօրացընէ եւ կը մխիթարէ իր հաւատացեալները: Այսօրւան օրս ալ Քրիստոսի Եկեղեցին նոյն հանգամանաց մէջ կը տառապի շատ տեղ, շատ տէրութեանց մէջ. բայց Ձեզ սիրելեացդ՝ հարկ չէ օտար եւ հեռաւոր երկիրներ անցնիլ, աշխարհքիս այլ եւ այլ քաղաքներն ու գաւառները քննել: Գարձուցէք անգամ մը աչքերնիդ Ձեր չորս կողմը. դիտեցէք քանի քանի տեսակ թշուառութիւններ ամէն կողմանէ զմեզ պաշարեր են. որպիսի ողբոց ձայներ կը լսուին. որչափ գառն արցունք կը թափեն մեր պատուա-

կան եղբարք ու սիրելի հաւատացեալք. ինչպէս ծանր են նեղութիւններն ու զրկանքները՝ զոր կը կրեն: Այսու ամենայնիւ ամէնքն ալ ուրախ են ի Տէր եւ մխիթարեալ. վասն զի արդարութեան համար կրած նեղութիւններնուն վրայ աստուածային երանական խոստմունքն ունին. «Նրանի որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան, զի նոցա է արքայութիւն երկնից»: Այս կօկիծը միայն սրտերնին կ'ընկճէ, որ եղբարք եւ բարեկամաց մէկ մասն իրենցմէ բաժնուած, իրենց շարք ուղղութեան ճամբէն շեղած՝ օտար ձայներու ահանջ կը դնեն ու կը թափառին:

Մարդկային բնութիւնը գաղտնիք մըն է, որ դիւրաւ չի մեկնուիր. երբ որ բնածին խոհականութեամբ եւ իմաստութեամբ գործքի մը ձեռք կը զարնէ, խնդրոյ մը մէջ կը մտնէ, կը տեսնէ որ իմաստութեամբ կը գործէ, արգարութեամբ կը դատէ. բայց ուր անձնական կամ լաւ եւս ըսենք՝ անձնասիրական նկատմունք եւ խորհրդածութիւնք ներս կը մտնեն, խնդրոյն դատման կերպարանքն ու գործքին որպիսութիւնը գրեթէ բոլորովին կ'այլայլի: Մարդկային սկար բնութեան մասնաւոր յատկութիւնն աս է, որ մարդս որպիսի եւ իցէ շիոթութեան եւ երկպառակութեան մէջ բուն իսկ ներքին սկզբնապատճառը չխորհելով՝ այլ եւ այլ երկրորդական պատճառներն արտաքուստ կը նկատէ: Քննի անգամ որ աղգիս մէջ դժբախտարար երկպառակութիւն ծագեր է, շատ տեսակ արտաքին քանքատներ եւ կեցողութիւնքներ լսուած են: Թողունք մասնաւորութիւնները որոնք այսօրւան խօսակցութեանս պատշաճ խորհրդածութիւններ չեն, բայց փոքր ինչ մտքով մեղմէ վերանանք՝ սուրբ Գիրքերը, Եկեղեցոյ, աղգային եւ օտար աղգաց պատմութիւններն աչքէ անցընենք: Գրեթէ ամէն դարու մէջ կը տեսնենք հռչակաւոր հասարակութիւններ, արտաքոյ կարգի յաջողութեամբ եւ երջանկութեամբ հանդիսացեալ աղգեր, որոնք քիչ ժամանակի մէջ եւ երբեմն մէկէն ի մէկ տխուր եւ ողբովի վիճակի մէջ ինկած են: Քննեցէք այսպիսի անակնկալ փոփոխութեանց բուն սկզբնապատճառը: Աստուծոյ նախախնամութիւնը՝ իւր անհուն իմաստութեամբն ու մարդասիրութեամբը կը խնամէ եւ կը յանձանձէ հասարակութիւնները՝ ցորչափ որ ասոնք իր խնամակալ տեսչութեանն երախտագէտ ըլլալով, աստուածային կամաց եւ

յաւխտենական օրինաց ու պատուիրանաց հաւատարիմ՝ կը գտնուին եւ այնպէս ալ կը վարուին: Ապա թէ ոչ՝ ի խրատ եւ ի յանդիմանութիւն՝ առ ժամանակ մի զերեք երեսէ կը ձգէ, որպէս զի ուղղուին, զգաստանան եւ իւր ամենագութ ողորմութեան դիմեն: Հասարակութիւններն ալ, Սիրելիք, առանձին մասնաւոր անձինքներու պէս Աստուծոյ յանդիմանութեան ժամանակն ունին: Թէեւ յանցանքը բովանդակ հասարակութեան չըլլայ, այլ ոմանց միայն, շատ անգամ բոլոր հասարակութիւնը կը կրէ Աստուծոյ բարկութեան հետեւութիւնները, որպէս զի յանցաւորներն արթննան եւ զգաստանան, իսկ անմեղներն աւելի եւս Աստուծոյ խնամակալութեան եւ յաւիտենական վարձուց արժանի ըլլան:

Անցած գացած տարիներն անգամ մը մտքերնիս բերնէք, որ դեռ մոռնալու չափ հեռու չեն: Աէս գար մը յառաջ մեր հասարակութեան գտնուած դժուարին հանգամանքները մտածենք. ան ժամանակները կրած ներդրութիւններնիս եւ տառապանքնիս յիշենք: Քանի քանի անգամ ջերմ աղօթքներով եւ աղաչանքներով, ըլլայ առանձին ըլլայ ընդհանրապէս, Աստուծոյ բարեգութ ողորմութեան կը դիմէինք: Որպիսի դառն արցունքներ կը թափէինք խորաններու առջեւ, ինչ ջերմեռանդ ուխտեր եւ առաջագրութիւններ կը դնէինք, որպէս զի աստուածային մարգասիրութիւնը մեր տկարութեան վրայ գթալով, մեզի ողորմի, մեզի կրօնական ազատութիւն շնորհէ: Խօսույէլացուց հետ կաղաղակէինք, «Մեղաք քեզ . . . մեղաք Տէրարա դու ընդ մեզ զամենայն, որ ինչ հաճոյ թուի առաջի քո. բայց Տէր, միայն ապրեցո՛ւ զմեզ յաւուր յայսմիկ» (Գող. Ժ): Արեւմտեան բազում ողորմի Աստուած գթալով մեր տառապանաց վրայ, մեր աղաչանքներն ընդունեցաւ, եւ անտակալ կերպով շնորհեց մեզի մեր Օգոստոսիառ Ինքնակալին հրամանաւր՝ ոչ միայն կրօնական ազատութիւն, այլ նաեւ ուրիշ հասարակութիւններէ անկախ քաղաքական արտօնութիւններով եւ առաւելութիւններով զարգարեալ վարչութիւն մը:

Բայց հիմայ ո՞ւր է այն բարեկարգեալ հասարակութեան ամբողջութիւնը: Մէկ կողմանէ ցրումն, մէկալ կողմանէ ընկճում չենք տեսներ: Ի՞նչ է այս ցաւալի տեսարանին պատճառը: Մտքերնիս բերնէք՝ ինչ որ քիչ մը

յառաջ ձեզի յիշեցինք, հասարակութեանս Աստուծոյ ըրած խոստմունքներն ու առաջագրութիւնները եւ Աստուծոյ ըրած շնորհքները: Այն անբաւ բարերարութեանց փոխարէն կրնանք ըսել որ բովանդակ հասարակութիւնս միշտ միաբան եւ համախորհուրդ իւր երախտագիտութեան պարտքերը, իւր խոստմունքները հաւատարմութեամբ կատարեց: Ամենուն ծանօթ է, եւ մենք ալ երախտագէտ մտօք ձեզի կը յիշեցընենք, որ այն առջի ժամանակներէն վեր ամէն կարգէ եւ աստիճանէ անձնանուէր խնամատար անձինք՝ հասարակութեանս օգտին որչափ զոհեր ըրին եւ աշխատանքներ կրեցին, գովելի փութով հոգ տանելով կրօնական եւ քաղաքական բարեկարգութեան. բայց այս միաբան սէրն ու խնամակալութիւնն որչափ ժամանակ շարունակեց: Ցաւով սրտի կը յիշենք, որ բարեատեաց դարանակալ թշնամի մեր մէջն ալ իր որոգայթը ձգեց, անտարբերութեան կամ անհանգարտութեան հոգին բորբոքեց. երբեմն ազգայնութեան, երբեմն բարեկարգութեան, երբեմն յառաջդիմութեան եւ երբեմն այլեւայլ պատճառներով ու պատճառանքներով հասարակութեանս մէջ շփոթութիւններ եւ երկպառակութիւններ սերմանեց ու տարածեց, որով գրեթէ ընդհանուր խաղաղութիւնն ատեն ատեն վրդովեցաւ, օտար ազգաց եւս քանրատանաց եւ գայթաղութեան առիթ տրուեցաւ:

Սոյն այս անհանգարտութեան եւ անտարբերութեան ոգին էր, որ վերջապէս ազգիս այս վերջին աղետալի թշուառութիւնը պատճառեց: Աս ըսել չէ, որ հասարակութիւն մը իւր յառաջդիմութիւնը, իւր բարեկարգութիւնը զանց ընելու է. ոչ երբէք. աս մարդկային բնաւորութեան հակառակ ենթադրութիւն մը եղած կ'ըլլար: Բայց ըսել կ'ուզենք՝ որ պէտք է ամէն բան օրինաւոր եղանակաւ ըլլայ, հարկ է որ ըստ Աստուծոյ ըլլայ, կրօնական հոգեով բարեխառնի, որով միայն հասարակութեան որ եւ իցէ բարեկարգութեան եւ իրաւացի ու բանաւոր օգտին կրնայ համապատասխանել: Ապա թէ ոչ՝ առանց աստուածային յաշտութեան կը մնայ, եւ մարդկային տկարութեան ու անձնականութեան երկրորդական նկատմունքներ ու նպատակներ միջամուկ ըլլալով՝ շփոթութիւն եւ խռովութիւն եւ երկպառակութիւն կը ծագի, հասարակաց օգուտը կ'եղծանի,

Ատուածոյ բարերարութեանց դէմ՝ ապերախտութիւն եւ պատուիրանազանցութիւն տեղի կ'ունենայ եւ վերջապէս Ատուածոյ բարկութիւնը կը պատճառէ: «Եթէ ոչ Տէր շինէ զտուն, ի նանիր վաստակին շինողք նորա» (ՍՂ՝ ԻՃԶ):

Խորայեւացիք երբ որ Ատուածոյ օրէնքն ու պատուիրանները կը պահէին, երկնային նախախնամութեամբ միշտ յաջողութեան մէջ կ'ըլլային եւ երջանիկ օրեր կը վայելէին, թշնամեաց յարձակմունքները կը վանէին, օտար ազգերը կը նուաճէին. բայց երբ որ Ատուածոյ օրինաց չէին հնազանդեր, աստուածատուր կրօնից անփոյթ էին, երկնաւոր Տէրն ալ մարգարէից ձայնով զանոնք կը խրատէր, կը յանդիմանէր, կը սպառնար. վերջապէս զերկնք կը թողուր:

Երեմիա մարգարէն Ատուածոյ հրամանաւ՝ Երուսաղեմաց տաճարին մէջ Ատուածոյ բարկութիւնն ու սպառնալիքները ժողովուրդեան համարձակ քարոզելով՝ զանոնք ապաշխարութեան կը հրաւիրէր, իբրև մի միայն միջոց՝ Ատուածոյ բարկութիւնը մեղմացընելու, հաշտուելու, աստուածային արդարութեան հատուցում ընելու: Եղեկիա մարգարէն նոյն քարոզութիւնն Ատուածոյ կողմանէ կը կրկնէր, եւ կը սպառնար, որ եթէ չապաշխարեն՝ բոլոր հասարակութիւնը ցիր ու ցան՝ թշնամիներուն գերի պիտի ըլլայ եւ քաղաքը պիտի կործանի: Երեմիա մարգարէն Ատուածոյ հրամանաւ նորէն եւ աւելի եւս սաստիութեամբ նոյն սպառնալիքները կը կրկնէր, իրենց յայտնապէս մարգարէանալով՝ որ զաւելներնին սովամահ եւ սրամահ պիտի մեռնին. կանայք անայր ու անղաւակ պիտի մնան. մարդիկ տարածամ եւ չարաչար մահուամբ պիտի սպանուին. երիտասարդները սրով պիտի վախճանին. տներնին արցունքով ու ցաւով պիտի լենայ. վերջապէս բոլոր ժողովուրդը տառապեալ՝ ամէն կողմանէ պիտի շարջարուի, Բաբելոնի արքային իշխանութեան գերի պիտի իյնայ, բոլոր հարստութիւնը կողոպտուի, յափշտակուի եւ Բաբելոն պիտի տարուի: Խորայեւացիք մարգարէներուն ձայնին խուլ եւ անհոգ եղան, իրենց անկարգութեանց մէջ շարունակեցին, եւ մարգարէին սպառնալիքները բոլորն ալ կատարեցան: Բաբելացեոց Նաբուքոդոնոսոր թագաւորն ահագին զօրքով Խորայեւացեոց վրայ յարձակեցաւ, հարստահարեց ժողովուրդը, կողոպտեց սուրբ տաճարը, յափշտակեց սրբազան անօթները, աղուականները

Բաբելոն գերի տարաւ, բոլոր հասարակութիւնը վերջին թշուառութեան ցաւալի տառապանքներով տանջեց: Քանի մար այսպիսի վշտալից տառապանքներով յանդիմանուեցան: Բայց երբ որ Նինուէացեոց պէս ապաշխարութեամբ՝ խոնարհ եւ զղջացեալ սրտով բարեխնամ Տեառն գթութեան կը դիմէին, Ատուած ալ անոնց հետ կը հաշտուէր, գործքերնին կը յաջողէր, երջանիկ կ'ըլլային:

Չկարծէք թէ երբոր Ատուած Խորայեւացիները կը յանդիմանէր եւ կը պատժէր՝ բոլոր հասարակութիւնն ալ պատուիրանազանց եղած էր. ոչ. երբեմն նաեւ սակաւթիւ յանցաւորաց՝ մանաւանդ թէ քանի մը անձանց պատուիրանազանցութեան համար, բովանդակ քաղաք կամ հասարակութիւն մը աստուածային յանդիմանութեան պատիժը կը կրէր:

Մեր ժամանակները՝ Երեմիայի, Եղեկիէլի, Յովնանու պէս սպառնալից մարգարէներ չունինք՝ որ Ատուածոյ մասնաւոր հրամանացն այնպէս պատգամաւոր ըլլան, յանցաւորներուն խօսին՝ յանդիմանեն, սպառնան եւ ապաշխարութեան հրաւիրեն: Բայց ունինք նոյն իսկ մարգարէից առաքիչը՝ Յիսուս Քրիստոս մարմնացեալ Որդին Ատուածոյ. ունինք իր մարգարէութիւնները, պատգամներն ու սպառնալիքները, որով մեղաց՝ պատիժ, առաքինութեան՝ վարձք, ապաշխարութեան՝ թողութիւն կը խոստանայ: Ունինք մարմնացեալ Որդեոյն Ատուածոյ անգին արեամբը հաստատած սուրբ Եկեղեցին, եւ իւր Փոխանորդն երկրիս վրայ եւ իւր պաշտօնեաները, որոնց յանձնեց աստուածային պատգամաւորութիւնը, որպէս զի իր կողմանէ խօսինք, քարոզենք իւր հրամանները, տկարները պատուիրանազանցութիւններէ զգուշացընենք, եւ քաջալերենք արդարները բարեպաշտութեան եւ առաքինութեան: Բայց ախոս, որպիսի դժուարին ժամանակներու հանդիպեր ենք. չովիւքս Եկեղեցւոյ՝ Ատուածոյ պաշտօնեայքս՝ ժողովուրդոց որպիսի՝ փափուկ, տկար եւ դիւրագրգիւ զգածմունքներու նկատմունք ունենալով խօսելու կը հարկադրինք, որպէս զի չըլլայ թէ մեղաւորաց պատուիրանազանցութիւնները յիշած ատեննիս, զերկնք Ատուածոյ ողորմութեան շահելու տեղ՝ խրտեցընենք. եւ այսպէս կը հարկադրինք այլեւայլ օրինակաւ եւ հանգամանքներով խօսակցութիւննիս չափաւորել ու մեղմացընել:

Բայց մենք, Պատուական Եղբարք եւ Միրելի Ժողովուրդ, Ձեր աստուածապաշտութեան վրայ վստահ ենք, Ձեր բարեպաշտութիւնը կը ճանչնանք, Ձեզի յայտնի կը խօսինք, համարձակ մեր գոհութիւնը, մեր միտիթարութիւնը կը յայտնենք, Ձեր մինչեւ ցայսօր ցուցուցած քրիստոնէական գովելի ընթացքին վրայ, որ միշտ երախտագէտ մնալով Աստուծոյ մեզի շնորհած բարիքներուն եւ գթութեան, յօժարութեամբ յանձն առած էք ամէն ներդրութիւն եւ տառապանք յանուն Յիսուսի, անարատ պահելով Ձեր սուրբ կաթողիկէ հաւատքը եւ հաւատարմութիւնն առ սուրբ Եկեղեցին, անկեղծ սրտիւ Քրիստոսի Փոխանորդին եւ Ձեր օրինաւոր առաջնորդաց ձայնին հետեւելով, որով Ձեր թէ կրօնական եւ թէ քաղաքական պարտաւորութիւններն ալ ճշգիւ կը կատարէք: Արիութեամբ եւ մեծանձնութեամբ տառապանքներէ երբէք չէք վախնար, քաջութեամբ կը կրէք, որով Ձեր առաքելութիւնն առաւել եւս կը զօրանայ եւ կը փայլի ի հողմոյ յուղեալ բոցի պէս, քանի որ հովիւ կը սաստկանայ՝ այնչափ ալ աւելի կը բորբոքի կը զօրանայ: Որով վստահ ենք որ Քրիստոսի Տեառն մերոյ խոստացած երանութեանց պիտ'որ արժանի ըլլաք:

Այսու ամենայնիւ, Միրելիք, մենք ալ աչքերնուս առջեւն ունենալով մեր տկարութիւնը եւ բնութեան առ չարն հակումը, Առաքելոյն խօսքը յիշելով, «Ահիւ եւ գողութեամբ զանձանց փրկութիւն», ջանանք կատարել, եւ խոնարհ սրտիւ եւ ապաշխարութեամբ Աստուծոյ մարդասիրութեան ու անբաւ ողորմութեան դիմենք: Քաջալերուինք՝ եթէ յանցանաց պատճառաւ երբեմն կը յանդիմանուինք եւ կը ներդուինք, Աստուծոյ մարդասիրութեամբն ստուգիւ ետքը կը պատուինք. որ ըսել է թէ Աստուած ամենաբարին մեր օգտին համար հայրական սիրով զմեզ կը խրատէ, որ զգուշաւոր ըլլանք, եւ քաղցրութեամբ կը յանդիմանէ, որ զգաստանանք, իրեն դառնանք. ուստի զմեզ խրատելն ալ, յանդիմանելն ալ բարկութենէ եւ վռէժինդրութենէ յառաջ չի դար. մէկ եւ մէկալ եղանակաւ մեզի իւր մարդասիրութիւնը կը յայտնէ, այսինքն է՝ խրատելով եւ ողորմելով:

Սոյն այս հոգւով եւ վստահութեամբ սուրբ ուղղափառ Եկեղեցին բովանդակ աշխարհքիս վրայ կ'աղօթէ ամենայն մեղաւորաց եւ սուրբ Եկեղեցիէն բաժանեալ հա-

մօրէն քրիստոնէից համար, որպէս զի Աստուծոյ գթութիւնն օգնէ իրենց, որ զգաստանան եւ դառնան ի գիտութիւն ճշմարտութեան, մանաւանդ աս սուրբ տարւոյս ժամանակը՝ կաղաչէ, կը պաղատի, կ'ապաշխարէ, որպէս զի Աստուծոյ արդար բարկութեան կարեւոր եղած հատուցումն ըլլայ, հաշտուի եւ ընդհանուր Եկեղեցւոյ խաղաղութիւն եւ հանդարտութիւն շնորհէ: Գիմենք ուրեմն մենք ալ բոլոր հաւատացիլոց հետ Աստուծոյ մարդասիրութեան՝ հաւատով եւ ճշմարտութեամբ. դիմենք անդադար իւր սուրբ տաճարները, մօտենանք ստէպ սուրբ խորհուրդներուն, ձեռնտու ըլլանք նաեւ տկարներուն եւ կարօտներուն. վասն զի աղքատասիրութիւնն Աստուծոյ բարկութիւնը մեղմացընելու զօրաւոր միջոց մըն է:

Աղօթենք եւս սուրբ Եկեղեցւոյ Գերագոյն Հովուպետին կենաց եւ անդորրութեան համար, որ զտիւ եւ զգիշեր ընդհանուր Եկեղեցւոյ հոգ կը տանի, համօրէն հաւատացիլոց տառապանքներով ինքն ալ կը տառապի, կը վշտանայ ընդ Առաքելոյն. «Հանապաղ խուժանն ի վերայ իմ կուտէր, եւ հոգք ամենայն եկեղեցեաց: Ո՞ հիւանդանայ, եւ ոչ ես հիւանդանամ. ո՞ գայթաղի, եւ ոչ ես տապանամ», (Բ. Կորնթ. ԺԱ.):

Աղօթենք նաեւ մեր Վեհափառ Ինքնակալին կենաց եւ յաջողութեան համար, ինչպէս կը պատուիրէ մեզի Առաքեալը. «Նախ քան զամենայն առնել աղօթս, խնդրուածս, պաղատանս, գոհութիւնս վասն ամենայն մարդկան, մանաւանդ վասն թագաւորաց եւ ամենայն իշխանաց», (Ա. Տէ՛. Բ.):

Բայց չենք կրնար խօսքերնուս վախճան տալ առանց մեր հայրական սրտին ցաւագին ձայնը Ձեզի ալ ուղղելու, ո՞վ դուք ամենքին, որ երբեմն մեր պատուական Եղբարքն ու սիրելի բարեկամներն էիք, բայց հիմայ մեզմէ բաժնուած, մեզմէ հեռու կը կենաք: Այսօր կ'ուզենք խօսիլ Ձեզի այն ցաւած սրտով, որով երբեմն Ս. Գրիգոր Նազիանզացի այսպիսի առթի մէջ կը զրուցէր անոնց, որոնք իրմէ բաժնուած էին. եւ կը սկսիմ աստուածաշնորհ Հայրապետին խօսքերովը. «Ինչո՞ւ մեր այս հասարակութեան մէջէն կը պակսի հօտին մէկ մասը: Աստուած տար, որ դուք ամենքնիդ ալ «մեզի հետ միացեալ ըլլայիք: Գեո շատ ատեն չէ, որ մեզի «հետ կ'երդէիք սուրբ եւ աստուածահաճոյ երգեր, մեր

“դասակարգութեանց մէջ խառնուած՝ բայց մեղմէ պա-
 “տուեալ եւ յարգեալ կը պայծառանայիր: Հիմայ ինչ է
 “որ մեղմէ օտարացաք, առանձինն՝ մեր տօնախմբութիւն-
 “ներէն հեռու, զատուած երգելու. ինչպէս միաբանական
 “ուրախութիւնը, հասարակաց յաղթութիւնը զձեզ չի շար-
 “ժեր՝ գալու եւ մեղի հետ հանդէսները կատարելու, որ
 “երբեմն ամենուս ալ հասարակ էին»,¹: Մինչեւ ցերբ իրաց
 այս որպիսութիւնը պիտ’որ տեւէ. մինչեւ ցերբ պիտ’որ
 հարկադրինք՝ մեր սուրբ պարտուց համեմատ՝ զՁեզ մեղմէ
 օտարացեալ տեսնելու եւ այնպէս Չեղի հետ վարուելու:
 Մինչեւ ցերբ բաժանման որմը պիտ’որ կենայ, որ զժբախ-
 տաբար զՁեզ կը բաժնէ եւ մեղմէ կը հեռացընէ: Մինչեւ
 ցերբ որոմն, զոր ցանեաց թշնամին ի մէջ ցորենոյ, պիտ’որ
 չլսուի: Մինչեւ ցերբ եղբայր եղբօր դէմ՝ ընտանիք ընտա-
 նեաց հակառակ, բարեկամ ընդդէմ՝ բարեկամի պիտ’որ
 մնան. մինչեւ ցերբ, Միրելիք, մինչեւ ցերբ: Կարելի՞ է ար-
 գեօք, որ համոզուիք թէ այս Չեր բաժանման վիճակը կա-
 բենայ յաջողութիւն եւ երջանկութիւն տալ Չեղի եւ Չեր
 որպիսի եւ իցէ հասարակութեան, եթէ ի հոգեւորս եւ եթէ
 ի ժամանակաւորս: Մեր կողմանէ, երբէք չենք կրնար հա-
 մոզուիլ, որ Չեր սիրան ալ տխրութիւն, կսկիծ եւ վարանք
 չունենայ, եւ այսպիսի ցաւագին տեսարան մը աչքերնուդ
 առջեւն ունենալով՝ չուզենաք մտածել դառն հետեւու-
 թիւնները:

Մարդ սոյնպիսի պարագաներու մէջ, թէպէտ եւ
 ուղէ երբեմն ջանալ եւ այսպիսի տխուր տեսարանի մը
 ազդեցութիւնն իրեն համար անզօր ցուցընել, անկարելի է
 որ երբէք սրտին մէջ ցաւոյ զգածում մը չզգայ եւ ի ներ-
 քուստ ստոգանաց ձայն մը չլսէ: Ամենէն զժբախտն է այն
 մարդը, որ ամէն մարդկային զգածման այնպէս անզօր է, որ
 ամենեւին չի լսեր այն փրկարար ձայնը: Եւ մենք չենք կրնար
 երբէք այսպիսի բան Չեր վրայ մտածել, մանաւանդ թէ
 համոզուած ենք, որ այս ձայնը Չեր սրտին խորութեան մէջ
 յայտնի կը զգաք ու կ’իմանաք: Ասոր համար կ’աղաչենք
 եւ կը պաղատիմք Չեղի, որ լսէք այդ ձայնը, եւ ճանչնաք
 իբրեւ երկնից ազդեցութեան խթան մը, յիշելով՝ Հոգւոյն
 սրբոյ խօսքը որ կ’ըսէ. “Այսօր եթէ ձայնի նորա լուիցէք,

1 Ճառ Ա. ընդդէմ Յուլիանոսի:

մի խտացուցանէք զսիրտս ձեր», (ԵՔԲ. Գ.): Այս տարւան
 Յորելեանը Չեղի համար ալ ամէն առեւնէ աւելի փրկա-
 րար ու կարեւոր ժամանակ է, որ Աստուած իւր անսահման
 գթութեամբը Չեղի ալ սրտերնուդ մէջ կը խօսի, որ
 լսէք աստուածային Փրկչին ձայնը, որ զձեզ իր ոչխարաց
 գաւիթը կը հրաւիրէ, զՁեզ իր ճշմարիտ որդւոց դասը
 կ’ուղէ խառնել եւ միսիթարել երկնաւոր եւ երկրաւոր եր-
 ջանկութեամբ: Կարելի՞ է որ դուք չուզէք աս միսիթարու-
 թիւնն ու երջանկութիւնն ստանալ, որ աս աշխարհքիս մէջ
 տեւական է եւ անդիլի աշխարհք յաւիտենական, բաւական
 որ մարդկային ունայն նկատմունքները մէկդի ձգէք, Չեր
 բուն ճշմարիտ երջանկութիւնը, Չեր հոգւոյն փրկութիւնն
 ամէն բանէ վեր դասելով: Մարդկային իրաց անհաստատու-
 թիւնն ու փոփոխականութիւնը դուք աղէկ կը ճանչնաք, եւ
 ունիք կարողութիւն ամէն դժուարութեանց եւ ակնառու-
 թեանց յաղթելու: Զօրացէք եւ վեհանձնութեամբ արհա-
 մարհեցէք ամենայն մարդկային անտեղի զգածմունքը, եւ
 որպիսի եւ իցէ ընդդիմութեան հոգին մէկդի թողուցէք:
 Այս է ահաւասիկ իրաւացի ճշմարիտ յաղթանակը, զոր կը
 ստանաք Չեր անձին յաղթելով, յաղթանակ՝ որ Աստուծոյ
 հաճոյական եւ ամէն բարեսիրաց ցանկալի է. եւ ասով կը
 ցուցընէք, որ աղնուագոյն վախճան մ’ունիք որ Չեղի
 կ’առաջնորդէ:

Կը տեսնէք, Միրելիք, որպիսի անկեղծ եւ հայրական
 սրտով Չեղի կը խօսինք. գիտնաք որ այս էր միշտ մեր սէրն
 ու ջանքն ու հոգը, եւ այս ալ միշտ պիտ’որ ըլլայ՝ Չեր ա-
 մենուն հոգեւոր եւ ժամանակաւոր յառաջադիմութեան
 վրայ մինչեւ մեր կենաց վերջին շունչը: Առ այս վախճան
 կարգեալ են մեր ամէն փոյթը, առաջնորդութիւնն ու
 գործքերը. մանաւանդ թէ ուրիշ վախճան մ’ալ չենք կրնար
 ունենալ մեր վիճակին եւ մեր պաշտաման սուրբ պարտաւո-
 րութիւններն աչքերնուս առջեւն ունենալով: Աս խնամքն
 ու փոյթն էր, որով միշտ մեր ընթացքը նաեւ կ’ուղղէինք
 որպիսի եւ իցէ պարագայից մէջ:

Մեր Սրբազան Հայրն ու Քահանայապետը, Քրիստոսի
 Յիսուսի Փոխանորդն ու Գլուխ կաթուղիկէ Եկեղեցւոյ, ա-
 ռաջնորդ ամենայն հաւատացելոց, որ իր անձը դրած է Քրիս-
 տոսի Հօտին վրայ, ինչպէս ամենայն հաւատացելոց հոգւոց

փրկութեան եւ բարւոյն խնամք ունի, այսպէս՝ անձկանօք կը ցանկայ եւ Աստուծոյ ողորմութենէն կը խնդրէ որ անգամ մը Ձեր ամենուն դարձը լսէ, զՁեզ մխիթարէ եւ Ձեզի հետ ինքն ալ մխիթարուի ի սէրն Քրիստոսի. եւ այսու հոգւով է, որ Յօբելեան տարւոյս մէջ բացաւ ամենուն եւ Ձեզի համար ալ աստուածային ողորմութեան դանձերը, զոր մեր Փրկիչն ու Տէրն իր ձեռքը յանձնած է:

Ապա ուրեմն ալ Աստուծոյ ողորմութեան դռները բացուած են, հաշտութեան, զգաստութեան եւ ուղղութեան ժամանակ է. մանաւանդ որ նոյն ինքն Սրբազան Քահանայապետը, որ այս Յօբելեան տարւոյս մէջ մեզաց թողութիւն ստանալու եւ ապաշխարութեան գործքերն օգտու կատարելու համար, այնչափ այնչափ միջոցներ եւ իշխանութիւններ Եկեղեցւոյ պաշտօնէից շնորհած է, զամէնքն ալ որպիսի վիճակի, աստիճանի եւ որպիսութեան մէջ ըլլան, կը հրաւիրէ իրենց հոգւոյն փրկութեան, Աստուծոյ եւ Ս. Եկեղեցւոյ հետ հաշտութեան փոյթ տանելու, եւ իրենց յաւիտենական երանութիւնն ապահովցընելու: Առ այս ամէնքնիդ ալ հայրաբար կը յորդորենք, կը քաջալերենք եւ կ'աղաչենք յանուն Յիսուսի՝ որ մեզի համար մարմնացաւ, իր արիւնը թափեց, որ զմեզ իր երկնաւոր Հօրը հետ հաշտեցընէ: Երանի թէ մեր այս հայրական ձայնին լսէք, եւ անսաք եւ ընդունիք աս մեր հրաւերն այն սրտի միամտութեամբ եւ անկեղծութեամբ հոգւոյ, որով կ'ուղղենք Ձեզի մեր հայրական յորդորանքը՝ որ միայն ձեր հոգւոյն փրկութիւնն ու յաւիտենական երջանկութիւնը կը դիտէ. վասն զի «Ահայեմք եւ պատմեմք ձեզ զյաւիտենական կենացն. . . . զի եւ դուք հաղորդութիւն ունիցիք ընդ մեզ, եւ մեր հաղորդութիւնն իցէ ընդ Հօր եւ ընդ Արդւոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի», (Ա. Յովհ. Ա.): Կենդանի է Տէր. չունինք ամենեւին ուրիշ վախճան կամ անձնական նպատակ մը, եւ Ձեզի Առաքելոյն խօսքովը կ'ապահովցընենք որ «Ոչ եթէ զանձինս քարոզեմք, այլ զՅիսուս Քրիստոս զՏէր», (Ա. Կոր. Գ.): Վասն զի ոչ ալ անձնական ակնկալութիւն մը կրնանք ունենալ, որովհետեւ մարգարէական պատգամը յայտնի կը քարոզէ, «Ասէ Տէր. անիծեալ լիցի մարդ, որ արասցէ զլոյս իւր ի մարդ», (Եբեմ. ԺԷ): արքունական մարգարէին ձայնը զմեզ կը քաջալերէ. թէ «Ի Քեզ

Տէր յուսացայ, մի ամաչեցից ի յաւիտեան», (Սղ. Լ.): Այո՛, այս է մեր յոյսը, որ արդէն ընթացքնիս կատարելու վրայ ենք, եւ Աստուծոյ շնորհիւր կը համարձակինք ըսելու Առաքելոյն հետ. «Ես այսուհետեւ նուիրեալ եմ. եւ ժամանակ դարձի իմոյ հասեալ կայ. զբարւոր պատերազմ պատերազմեցայ, զընթացսն կատարեցի, զհաւատսն պահեցի», (Բ. Տեմ. Գ.):

Բայց հոս նորէն Ձեզի կը դառնանք, Պատուական Եղբարք եւ Սիրելի հաւատացեալք, եւ խօսքերնիս կ'աւարտենք. ահաւասիկ ասոնք են մեր համառօտ յորդորանքը՝ որ Յօբելեան սուրբ տարւոյն առթիւ կը բաղձայինք Ձեր բարեպաշտութեան ուղղել: Ալ հարկաւոր չենք տեսներ Յօբելեան ներողութիւնը շահելու համար Սրբազան Քահանայապետին հաստատած կարգադրութիւններն ու թէութիւնները Ձեզի կրկնել: Արդէն անոնք նոյն կոնդակին մէջ մի ըստ միով որոշեալ եւ բացատրեալ են: Եւ անոնց գործադրութեան վերաբերեալ մասնաւոր կարգադրութիւնները մեր բազմարդիւն Արհիպատիւ Արքեպիսկոպոս եւ Եպիսկոպոս պատուական Եղբարքն իրենց վիճակաց հաւատացեալներուն մեկնած են եւ կամ մեկնելու վրայ են: Եւ ինչպէս մեր պատուական Գերապատիւ Տեղապահ Գերապոս-Ժառը կը ծանուցանէ, միւս գաւառներուն մէջ Մեր պատուական փոխանորդներն ու վերատեսուչներն ալ հոգ կը տանին նոյնը կատարելու: Ուստի կրնաք, Սիրելիք, ամէնքնիդ ալ վստահ ըլլալ, որ աս Յօբելեան հանդիսութեանց ժամանակս ալ որ եւ իցէ գաւառի եւ քաղաքի եւ գիւղի մէջ մենք հոգւով միշտ Ձեզի հետ ենք: Ձեր աղօթից, պաղատանաց եւ ապաշխարութեան բարի գործոց եւ հոգեւոր կրթութեանց հոգւով մասնակից ենք. որպէս զի ամէնքնիս ալ միաբան, մի սիրտ եւ մի հոգի՝ յոյսերնիս Միածին Արդւոյն Աստուծոյ գթութեան զնեղով՝ խնդրենք ի միասին զբաւութիւն եւ զթողութիւն յանցանաց մերոց. վասն զի նա ինքն է քաւիչ մեղաւորաց, յոյս ապաշխարողաց, հանգիստ աշխատելոց: Ամենեքեան խոնարհեալ անձամբ, բեկեալ սրտիւք, անկցուք եւ լացցուք առաջի Տեառն արարչին մերոյ եւ վասն բաժանեալ եղբարց մերոց, զի անցուսցէ զցասումն պատուհասի յանցանաց բարերարութեամբն իւրով, որ է Աստուած փրկութեան մերոյ, Աս-

տուած ողորմած եւ դժած, երկայնամիտ եւ բազումօղորմ,
 եւ զղջանայ ի վերայ չարեաց մարդկան, եւ ոչ կամի զմահ
 մեղաւորին, այլ զդառնալ նորա ի չար ճանապարհէն եւ
 զկեալն. իւրով առատ մարդասիրութեամբ տացէ ամենե-
 ցուն տեղն ապաշխարութեան եւ արասցէ զամենեսին ան-
 դամս սրբոյ Եկեղեցւոյ. որպէս զի առողջացեալք Հոգւով,
 խոստովանութեամբ եւ ապաշխարութեամբ մտցեն յԵկե-
 ղեցի իւր սուրբ, եւ ընդ ժողովոգեան իւրում հանցեն զօրհ-
 նութիւն եւ զիառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ. զոր
 բոլորով սրտիւ եւ ուխտիւք կը խնդրենք Ս. Հոգւոյն շնոր-
 հօքը, բարեխօսութեամբ Ամենասուրբ Աստուածածին Ան-
 արատ Կուսին Մարեմայ եւ ամենայն սրբոց. եղեցի եւ
 եղեցի. ամէն:

Տուեալ ի Հռոմ, արտաքոյ փլամինեան դրան,
 Ի 14 աւուր փետրուարի 1875,
 Յուլիերորդ ամի կաթողիկոսութեան մերոյ:

ԱՆՏՈՆ ՊԵՏՐՈՍ Թ.

Պ. Կ.

Յ. Բուպիեան, քարտուղար:

421

9-ից 104

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0115097

